

«БЫЦЬ НА ВАСТРЫІ ПАДЗЕЙ, ПРАЦАВАЦЬ НА АПЕРАДЖЭННЕ»

«Вы — частка нашай дзяржавы»

Пераходзячы да абмеркавання пытанняў, Прэзідэнт падкрэсліў, што вышэйшы орган канстытуцыйнага кантролю не павінен быць староннім назіральнікам за працэсамі, якія адбываюцца ў грамадстве. «Пры гэтым хачу папярэдзіць, што Канстытуцыйны Суд не павінен сябе пазіцыянаваць як нешта выключнае ў нашай дзяржаве», — канстатаваў ён. Аляксандр Лукашэнка прывёў у прыклад Злучаныя Штаты Амерыкі. «Вы бачыце, як ўлада сябе паводзіць, чаго варта гэта «дэмакратыя». І, напэўна, станючы факт — вы бачыце, як гэтая магутная краіна, якой, напэўна, і не трэба паказваць свой спрыт, абараняе дзяржаўныя інтарэсы. І пляваць ім на ўсё свет — «Амерыка выйшай за ўсё». Таму не забывайце. Напэўна, ні адна дзяржава не зрабіла столькі, як мы, у адносінах да незалежнасці нашых судов. Але вы не павінны забываць аб тым, што вы частка нашай дзяржавы, дзяржаўнай структуры, калі хочаце, апарата кіравання. Аб гэтым ні ў якім разе нельга забываць. Мы павінны быць як ніколі адзіныя, для таго, каб выстаць і каб захаваць сваю дзяржаву. Вы не горш за мяне разумееце, што адбываецца».

Кіраўнік дзяржавы зрабіў акцэнт на тым, што Канстытуцыйнаму Суду нельга абасабляцца. «Неабходна выбудоваць канструктыўнае ўзаемадзеянне з іншымі дзяржаўнымі органамі. Ваша роля павінна быць бачная і ў правапрымяняльнай дзейнасці», — паставіў задачу Прэзідэнт. І растлумачыў, у чым іх сутнасць. На сёння дзеючымі з'яўляюцца 175 тысяч прававых актаў! Кіраўнік дзяржавы назваў гэта катастрофай. Некаторыя з іх цяжка чытальныя і ўспрымальныя, перагружаныя, асобныя пытанні рэгуляваны, некаторыя нормы паўтараюцца. У акты ўносяцца шматлікія карэкціроўкі. «Я вельмі часта патрабую, каб, калі мы ўносім нейкія істотныя карэкціроўкі, выкладаць гэтыя нарматывы-прававы акт нова з улікам змяненняў, каб лягчэй было працаваць», — звярнуў увагу Аляксандр Лукашэнка. Таму Адміністрацыі Прэзідэнта дадзена даручэнне арганізаваць правядзенне маштабнай рэвізіі заканадаўства. «Нам трэба ўсё гэта пераварушыць, нам трэба прыбраць усё лішняе. Трэба пакінуць толькі тое, што патрэбна. Трэба правесці гэтую рэвізію. Гэта будзе «рэвалюцыя» не толькі ў нарматворчай дзейнасці, гэта будзе «рэвалюцыя» ў краіне. Усё павінна быць зразумела, даступна. Я перакананы, што мы напалову колькасць гэтых кніжак і гэтых актаў скароцім», — паставіў задачу Прэзідэнт. Ён падкрэсліў, што гэта, ў тым ліку, і вялікая работа парламентарыяў, як верхняй, так і ніжняй палаты. Па словах кіраўніка дзяржавы, працаваць будуць усе — ад простага юрыста да Прэзідэнта: «Мэта такой рэвізіі — скарачэнне прававога масіву, устараненне супярэчнасцяў у прававым рэгуляванні, выяўленне падзаконных актаў, якія не адпавядаюць Канстытуцыі, законам і ўказам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Вельмі хацеў бы вас прасіць, каб вы да гэтага падключыліся».

Аляксандр Лукашэнка звярнуў увагу, што досвед і веды суддзяў Канстытуцыйнага Суда неабходна выкарыстоўваць і ў адукацыйным сферы. «Я чалавек скупы і ў гэтым плане. І разумю, што ў Канстытуцыйным Судзе самыя прасунутыя нашы юрысты. І думаю, што яны

недагружаныя ў тым плане, што шырэй трэба працаваць з грамадствам. Вось гэтага няма ў Канстытуцыйнага Суда, асабліва з маладняком нашым, у ВУНУ. Вы цудоўныя лектары, аратары, вы скарбніца ведаў у галіне права. Ды і не толькі права — і ў жыцці вы дарослыя людзі. Таму я бы вельмі хацеў вас бачыць у студэнцкіх аўдыторыях і гэтак далей. Ды і дзяржаўных служачых трэба вучыць», — сказаў ён.

«Карацей, трэба ўставаць у авангард і ісці наперад», — падсумаваў кіраўнік дзяржавы.

«Вы маеце права на ўсё»

Старшыня Канстытуцыйнага Суда Пётр Міклашэвіч у сваім дакладзе адзначыў, што цяпер паўнамоцтвы Канстытуцыйнага Суда значна пашыраны. Але пры гэтым адной з асаблівасцяў работы Канстытуцыйнага Суда ён назваў той факт, што гэта па прыродзе пасіўны орган. Канстытуцыйны Суд не мае права па сваёй ініцыятыве ўзбуджаць канстытуцыйнае судаводства. Ініцыіраванне канстытуцыйнага кантролю ажыццяўляецца іншымі спецыяльна ўпаўнаважанымі дзяржаўнымі органамі і грамадзянамі.

Аляксандр Лукашэнка заўважыў, што Канстытуцыйнаму Суду не абавязкова чакаць ініцыятывы з боку іншых суб'ектаў, яму і самому варта яе праяўляць, калі відавочныя тыя ці іншыя праблемныя пытанні. «Вы маеце права на ўсё. Давайце ад жыцця. Калі вы нешта бачыце, вы ж мне можаце падказаць, адпаведным суб'ектам падказаць. І мы ўнясём такую ??прапанову. Была б неабходнасць у гэтым на карысць дзяржаве», — сказаў Прэзідэнт. «Мы будзем у гэтым плане глядзець. Калі мы ўбачым, то сапраўды будзем прапаноўваць упанаваным дзяржаўным органам унесці адпаведную прапанову», — пагадзіўся Пётр Міклашэвіч.

Старшыня Вярхоўнага Суда падкрэсліў, што сёння можна канстатаваць адсутнасць з боку дзяржаўных органаў актыўнага ініцыіравання канстытуцыйнага кантролю. «Гэта сведчыць, што ў заканадаўчай практыцы і правапрымяненні дзяржаўныя органы паважліва ставяцца да норм і прынцыпаў Канстытуцыі, імкнучыся іх выконваць у практычнай дзейнасці, што забяспечвае стабільны ўзровень канстытуцыйнай законнасці ў краіне, выключэнне прыняцця неканстытуцыйных актаў заканадаўчага характару», — сказаў Пётр Міклашэвіч. З іншага боку, суд чакае звароты ад упанаваных органаў — Прэзідэнта, парламента, урада, Вярхоўнага Суда, прэзідыума УНС, каб Канстытуцыйны Суд мог выказаць сваю пазіцыю аб пераадоленні нявызначанасці ў канстытуцыйна-прававым рэгуляванні ў мэтах абароны і поўнай рэалізацыі канстытуцыйных правоў і свабод грамадзян.

Пётр Міклашэвіч выказаўся аб рэалізацыі навацыі, якая з'явілася ў абноўленым Асноўным законе — інстытута канстытуцыйнай скаргі. З 1 кастрычніка 2023 года па 28 чэрвеня 2024 года ў Канстытуцыйны Суд паступіла 311 зваротаў грамадзян і юрыдычных асоб. «Мы зрабілі аналіз працэсуальнага заканадаўства па розных катэгорыях спраў. Гэты перыяд прыкладна ад 8 да 9 месяцаў, каб прайсці і вычарпаць усе сродкі. У Канстытуцыйны Суд паступіла больш за 300 зваротаў. Але пакуль яны не адпавядаюць гэтым крытэрыям. Мы спадзяёмся, што ў бліжэйшы час з улікам усіх устаноўленых крытэрыяў на ўзроўні закона нам паступяць ужо сапраўды належ-

на аформленыя канстытуцыйныя скаргі, і мы будзем іх разглядаць па сутнасці, — сказаў Пётр Міклашэвіч. — Таму пачатковы перыяд рэалізацыі права канстытуцыйнай скаргі паказаў, што гэты прававы інстытут запатрабаваны грамадзянамі для абароны сваіх правоў і свабод». Разам з тым, назіраецца праблема з ініцыіраваннем канстытуцыйнай скаргі непасрэдна грамадзянамі. «Таму відавочна, што ўзровень юрыдычнай дапамогі павінен быць павышаны, у тым ліку з боку адвакацкай супольнасці. Канстытуцыйным Судом прымаюцца пэўныя меры інфармацыйна-тлумачальнага характару, каб канстытуцыйныя скаргі грамадзян паступалі юрыдычна належна аформленымі», — адзначыў старшыня Канстытуцыйнага Суда.

«Калі я правільна разумею, вы прытрымліваецеся той пазіцыі, каб больш у Канстытуцыйны Суд звярталіся і грамадзяне, і суб'екты, аб якіх мы гаварылі?» — удакладніў Аляксандр Лукашэнка. Пётр Міклашэвіч адзначыў, што сітуацыя тут двухбаковая і растлумачыў, чаму: «З аднаго боку, калі складаная крызісная канстытуцыйна-прававая сітуацыя, тады розныя органы спрачаюцца аб кампетэнцыі, межах паўнамоцтваў. Таму дай бог, каб у нас такіх сітуацый не ўзнікала. Сёння ў нас сапраўды на канстытуцыйнай аснове ўзаемадзейнічаюць усе органы дзяржаўнай улады і Прэзідэнт каардынуе дзейнасць дзяржаўнай сістэмы, — сказаў ён. — З іншага боку, што тычыцца грамадзян, то, вядома, мы не за тое, каб усе абсалютна звярталіся ў Канстытуцыйны Суд. Таму што практыка канстытуцыйных судов РФ, еўрапейскіх краін паказвае, што толькі каля 4 % ад усіх зваротаў становяцца прадметам разгляду ў Канстытуцыйным Судзе».

Намеснік старшыні Канстытуцыйнага Суда Наталля Карповіч падкрэсліла, што ў нашай дзяржаве правы і свабоды грамадзян — найвышэйшая каштоўнасць. І Канстытуцыя грамадзянам дадзены шырокія правы ва ўсіх сферах. У тым ліку грамадзяне маюць права на судовую абарону сваіх правоў. І грамадзяне маюць права звярнуцца ў Канстытуцыйны Суд для абароны сваіх канстытуцыйных правоў. «Галоўны прынцып, закладзены ў нашу Канстытуцыю — гэта прынцып справядлівасці. І як сказаў на сустрэчы кіраўнік дзяржавы — галоўная задача Канстытуцыйнага Суда — гэта зацвярджаць справядлівасці для грамадзян», — адзначыла Наталля Карповіч. Яна падкрэсліла, што прамы доступ грамадзян да канстытуцыйнага правосуддзя ў нашай гісторыі замацаваны ўпершыню.

Суддзя Канстытуцыйнага Суда Святлана ЛЮБЕЦКАЯ заўважыла, што цяперашняя сустрэча з суддзямі — гэта чарговы крок дзяржавы і Прэзідэнта, які ініцыяваў і выбудаваў усю сістэму ўдасканалення Канстытуцыі, на шляху эфектыўнага ўкаранення прынятых навацый. «Задачы, пастаўленыя Прэзідэнтам перад Канстытуцыйным Судом, якраз накіраваны ў практычны бок — каб пачалі дзейнічаць новыя паўнамоцтвы, якія накіраваны на ўзмацненне судовай абароны грамадзян, фарміраванне ў грамадстве ўпэўненасці, што справядлівасць забяспечваецца на справе», — падкрэсліла Святлана Любецкая. Суддзя ўдакладніла, што пры падачы канстытуцыйнай скаргі абавязкова выканаць некалькі патрабаванняў. Першае: чалавек павінен вычарпаць усе спосабы судовай абароны ў судах

агульнай юрысдыкцыі аж да нагляднай інстанцыі. Другая ўмова — канстытуцыйная скарга павінна быць звязана з аспрэчваннем закона, які прыменены ў канкрэтнай справе або судовай спрэчцы пасля 1 кастрычніка 2023 года. Трэцяе — у такой скарге павінны быць дакладна пазначаны падставы, па якіх асоба лічыць, што закон, ужыты ў яго спрэчцы, не адпавядае Канстытуцыі, супярэчыць ёй. Святлана Любецкая растлумачыла, што чалавек, які падае канстытуцыйную скаргу, спрачаецца не з рашэннем суда (Канстытуцыйны суд не перапрашае справу на новае замест суда агульнай юрысдыкцыі), а з законам. Просты прыклад: суд агульнай юрысдыкцыі прымае рашэнне аб падзеле маёмасці паміж мужам і жонкай у роўных долях, але адзін з іх падае канстытуцыйную скаргу, лічачы, што закон, які прадугледжвае такі падзел маёмасці, несправядлівы. Канстытуцыйны Суд даасць кампетэнтны адказ, але не зменіць долі мужа і жонкі.

Кіраўнік дзяржавы даў даручэнне Адміністрацыі Прэзідэнта правесці рэвізію заканадаўства. Намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Вольга ЧУПРЫС заўважыла, што кіраўніком дзяржавы падчас нарад з Урадам неаднаразова адзначалася наяўнасць праблем у заканадаўстве, абумоўленым празмерна стараннай нарматворчасцю. «За 30 гадоў незалежнасці Рэспублікі Беларусь мы вельмі стараліся і на працавалі вялізныя нарматывы-прававы масівы. Толькі дзейных больш за 175 тысяч нарматывы-прававых актаў. Прэзідэнт звяртае ўсё час увагу на гэту праблему, і яму было даложа на аб структуры гэтых актаў. 80 працэнтаў — гэта акты ўрада і ведамасныя акты», — сказала Вольга Чупрыс і патлумачыла, што праблема ў тым, што такія дакументы выкарыстоўваюць пераважна кантралёры пры правядзенні праверак. І ў такім вялізным масіве нарматывы-прававых актаў могуць быць праблемы, звязаныя з дубліраваннем актаў па адной і той жа праблематыцы, па адной тэме можа быць некалькі актаў, неўзгодненых паміж сабой. Пастановы ўрада і ведамстваў па сваім нарматывым змесце могуць не адпавядаць Указам Прэзідэнта і скажаць сэнс указа або закона. Ёсць мноства нарматывы-прававых актаў, якія немагчыма прачытаць, не тое што іх усвядоміць. Напрыклад, сустракаюцца акты на 300 старонак, або акты, якія ўключаюць у сябе ад 300 да 500 пунктаў. «Рэвізія заканадаўства вельмі важная. І ў рабоце над ёй павінны паўдзельнічаць усе дзяржаўныя органы, без выключэння. Мне

здаецца, і Прэзідэнт гэта падтрымаў, павінны паўдзельнічаць і грамадзяне. Таму на Нацыянальным прававым інтэрнэт-партале будзе адпаведная рубрыка, і мы чакаем прапаноў, заўваг грамадзян па нашым заканадаўстве, каб атрымаць досвед правапрымянення на практыцы ў тым ліку і пры правядзенні рэвізіі», — адзначыла Вольга Чупрыс. Паводле яе слоў, такая рэвізія заканадаўства павінна праходзіць рэгулярна. Плануецца, што па яе выніках колькасць нарматывы-прававых актаў істотна скароціцца і яны будуць больш зразумелыя і простыя для правапрымянення.

Намеснік старшыні Палаты прадстаўнікоў Вадзім ІПАТАЎ нагадаў журналістам, што, згодна з абноўленай Канстытуцыяй, устаноўлены папярэдні кантроль канстытуцыйнасці законаў толькі па прапанавах Прэзідэнта. Раней такі кантроль праходзілі ўсе законы. Ён растлумачыў, чым было выклікана такое рашэнне: «Беларусь за сваю гісторыю незалежнасці прайшла вельмі сур'ёзны шлях пабудовы прававой сістэмы. Сёння мы можам канстатаваць: прававая сістэма выбудавана такім чынам, што ёсць шмат стадый, на якіх рыхтуецца заканапраект, судадосіцца з нашым Асноўным законам. Пры падрыхтоўцы абноўленай Канстытуцыі ўсе гэтыя пазіцыі былі дакладна вывераны». Па словах Вадзіма Іпатава, за апошнія гады сістэма прававога кантролю значна ўзрасла і ў палітычным, і ў прафесійным аспектах. За гэты час людзі ўсвядомілі, як неабходна ажыццяўляць узгадненне заканапраектаў, як іх падрыхтаваць з пункту гледжання духу і літары Канстытуцыі. «Ёсць юрыдычная экспертыза, крмі-налагічная экспертыза. Дзяржаўныя органы ўключаны ў сістэму ўзгаднення ўсіх заканапраектаў, якія рыхтуюцца. Калі суб'ект заканадаўчай ініцыятывы накіроўвае ў парламент для разгляду заканапраект, парламент атрымлівае ўжо адносна вывераны дакумент, прапрацаваны з усіх пунктаў гледжання, у тым ліку на адпаведнасць Асноўнаму закону. На ўсіх стадыях абмеркавання ў Палаце прадстаўнікоў і Савеце Рэспублікі заканапраекты яшчэ раз дасканала аналізуюцца. Гэта з'яўляецца асновай таго, каб Канстытуцыйны Суд не падключаўся літаральна да кожнага закона», — растлумачыў парламентарый. Разам з тым, падкрэсліў ён, механізм праверкі закона на адпаведнасць Канстытуцыі застаецца і зараз: «Ён будзе працаваць і будзе забяспечваць адпаведнасць нашага заканадаўства Асноўнаму закону краіны».

Валерыя СЦЯЦКО.

У тэму

Галоўны прынцып — справядлівасць

Размаўляючы з журналістамі, Пётр Міклашэвіч удакладніў, што перадача грамадзянам права непасрэдна звяртацца ў Канстытуцыйны суд — гэта агульнасусветны падыход. Але ісці да яго трэба паступова і пазтапна, як гэта было на постсавецкай прасторы. «Цяпер мы гатовы разглядаць такія звароты. Досвед напрацаваны. Сёння мы ідзем у рэчышчы канстытуцыйнага правосуддзя як на еўрапейскім, так і на сусветным узроўні, — адзначыў ён, заўважыўшы пры гэтым, што важная не колькасць. «Колькасць зваротаў нас не палохае, паколькі ў нас будзе папярэдні аналіз і, адпаведна, з усяго аб'ёму паступаючых скаргаў прадметам разгляду ў Канстытуцыйным Судзе будуць толькі тыя, якія сапраўды патрабуюць выказвання пазіцыі Канстытуцыйнага Суда аб канстытуцыйнасці або неканстытуцыйнасці той ці іншай нормы, таго ці іншага закона, які ўжыты ў канкрэтнай справе», — растлумачыў старшыня Канстытуцыйнага Суда.

Прадастаўленне права звароту грамадзян непасрэдна ў Канстытуцыйны Суд з канстытуцыйнай скаргай Пётр Міклашэвіч назваў пэўным сацыяльным кантролем за заканатворчым працэсам у дзяржаве: грамадзянін ужо аспрэчвае непасрэдна норму закона, ён кажа аб тым, што не правапрымяненне парушыла яго права, а сама норма звужала або абмежавала яго канстытуцыйныя правы і свабоды. «Гэта складаны, няпросты працэс. Але мы да гэтага гатовы і пачынаем дзейнічаць!», — падсумаваў ён.